

**PUOLUEEMME
OHJELMALUONNOS⁸⁰**

Kirjoitettu vuoden 1899 lopulla

*Julkaistu ensi kerran v. 1924
V. I. Leninin Teosten ensimmäisessä
painoksessa, I osa*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

V. I. Leninin käsikirjoituksen
„Puolueemme ohjelmaluonnos”
ensimmäinen sivu.— 1899

Pienennetty.

On kai aloitettava kysymyksestä, onko Venäjän sosialidemokraattien ohjelma todellakin tuiki tarpeellinen. Olemme joutuneet kuulemaan Venäjällä toimivilta tovereilta sellaisen mielipiteen, ettei ohjelman laatiminen nyt juuri ole erikoisen tarpeellista, että päivänpolttavana kysymyksenä on paikallisten järjestöjen kehittäminen ja lujittaminen, agitaatiotyön ja kirjallisuuden perilletoimittamisen saattaminen vankemmalle pohjalle, että sopivampaa on lykätä ohjelman laatiminen siihen ajankohtaan, jolloin liike pääsee vankemmalle perustalle, että nyt ohjelma saattaa osoittautua perusteettomaksi.

Me emme ole samaa mieltä. Tietystikin „todellisen liikkeen jokainen askel on tärkeämpi kuin tusina ohjelmia”⁸¹, kuten K. Marx on sanonut. Mutta ei Marx eikä kukaan muu sosialidemokratian teoreetikoista taikka käytännön miehistä ole kiistänyt sitä äärettömän suurta merkitystä, mikä ohjelmalla on poliittisen puolueen yhtenäiselle ja johdonmukaiselle toiminnalle. Venäjän sosialidemokraateille on nyt jo elettyä se kausi, jolloin polemisoiitiin mitä kiivaimmin muiden suuntien sosialisteja ja ei-sosialisteja vastaan, jotka eivät halunneet ymmärtää Venäjän sosialidemokratiaa; heille on elettyä myös liikkeen alkuvaiheet, jolloin työtä tehtiin hajanaisesti pienin paikallisjärjestöin. Yhteenliittymisen, yhteisen kirjallisuuden luomisen ja venäläisten työväenlehtien ilmestymisen välttämättömyys on itse elämän aiheuttama, ja se, että keväällä 1898 perustettiin „Venäjän sosialidemokraattinen työväenpuolue”, joka julisti aikovansa lähimmässä tulevaisuudessa laatia puolueohjelman, todisti havainnollisesti, että ohjelman tarpeellisuus on kehkeytynyt

nimenomaan itse liikkeen vaatimuksista. Tällä hetkellä ei liikkeemme päivänpolttavana kysymyksenä enää ole entisen hajanaisen „näpertely”-työn kehittäminen, vaan yhteenliittyminen, organisaatio. Ohjelmaa tarvitaan tuon askeleen ottamiseksi; ohjelman on formuloitava peruskatsomuksemme, asetettava tarkasti lähimmät poliittiset tehtävämme, osoitettava ne lähimmät vaatimukset, joiden on hahmoitettava agitaatiotyön piiri, yhtenäistettävä tuota työtä, laajennettava ja syvennettävä sitä kohottamalla agitaatiotyö satunnaisesta ja ajoittaisesta, pienten, erillisten vaatimusten puolesta käydystä agitaatiosta agitaatioksi, jota käydään kaikkien sosialidemokraattisten vaatimusten puolesta kokonaisuudessaan. Nyt, kun sosialidemokraattinen toiminta on jo saanut liikkeelle melko laajat piirit niin intelligentti-sosialisteja kuin tietoisia työläisiäkin, on tuiki välttämättä lujitettava heidän välistä yhteyttään ohjelmalla ja annettava siten kaikille heille vankka perusta jatkuvaa, entistä laajempaa toimintaa varten. Ja vihdoin ohjelma on tuiki tarpeellinen senkin takia, että Venäjän yleinen mielipide on sangen usein mitä syvällisimmin harhassa Venäjän sosialidemokraattien todellisten tehtävien ja toimintamenetelmien suhteen: tällaisia harhakäsityksiä syntyy osaksi aivan luonnostaan elämämme poliittisen ummehtuneisuuden suossa, osaksi niitä synnyttävät keinotekoisesti sosialidemokratian vastustajat. Joka tapauksessa tämä tosiasia on otettava huomioon. Työväenliikkeen, sulautuessaan yhteen sosialismin ja poliittisen taistelun kanssa, täytyy muodostaa sellainen poliittinen puolue, joka, jos se haluaa asettua Venäjän yhteiskunnan kaikkien demokraattisten ainesten johtoon, hälventäisi pois kaikki nuo harhakäsitykset. Voidaan väittää vastaan, että tämä ajankohta on sopimaton ohjelman laatimista varten vielä senkin vuoksi, että itse sosialidemokraattien keskuudessa syntyy erimielisyyksiä ja aletaan polemisoita. Minusta se päinvastoin on vielä eräs perustelu ohjelman tarpeellisuuden puolesta. Toisaalta, koska on alettu polemisoita, niin voidaan toivoa, että ohjelmaluonnoksen käsittelyssä lausutaan julki kaikki mielipiteet ja mielipidevivahteet ja että ohjelman käsittely muodostuu kaikinpuoliseksi. Polemiikki osoittaa, että Venäjän sosialidemokraattien riveissä on havaittavissa vilkastumista liikkeemme päämääriä, sen lähitehtäviä ja taktiikkaa koskevien laajojen kysymysten ympärillä, ja sellaista vilkastumista

juuri tarvitaankin ohjelmaluonnoksen käsittelemiseksi. Toisaalta, ettei polemiikki jäisi hedelmättömäksi, muodostuisi persoonalliseksi kilvoitteluksi, johtaisi mielipiteiden sekaan-nukseen, vihollisten ja ystävien sekoittamiseen, sitä varten on ehdottoman välttämätöntä, että tähän polemiikkiin sisällytetään ohjelmakysymys. Polemiikista on hyötyä vain siinä tapauksessa, jos se selvittää, mistä oikeastaan ollaan eri mieltä, *kuinka syviä erimielisyydet ovat*, ovatko ne oleellisia erimielisyyksiä vaiko erimielisyyksiä osakysymyksistä, häiritsevätkö nämä erimielisyydet yhteistä työskentelyä saman puolueen riveissä vai eivätkö. Kaikkiin näihin kysymyksiin, jotka vaativat pakoittavasti vastausta, voidaan antaa vastaus *vain* sisällyttämällä ohjelmakysymys polemiikkiin; — vain siten, että molemmat polemisoivat puolet lausuvat selvästi julki oman *ohjelmallisen* kantansa. Puolueen yleisen ohjelman laatimisen ei suinkaan pidä tehdä loppua kaikkinaisesta polemiikista, — mutta se määrää tiukasti ne peruskatsomukset liikkeemme luonteeseen, päämääriin ja tehtäviin nähden, joiden pitää olla taistelevan puolueen lippuna, puolueen, joka pysyy tiiviinä ja yhtenäisenä, vaikka sen jäsenten keskuudessa oltaisiinkin osaksi eri mieltä osakysymyksistä.

Siis asiaan.

Venäläisten sosialidemokraattien ohjelmasta puhuttaessa kaikkien katseet kohdistuvat luonnollisestikin „Työn vapautus” ryhmän jäseniin, jotka ovat perustaneet Venäjän sosialidemokratian ja tehneet niin paljon sen teoreettisen ja käytännöllisen kehittämisen hyväksi. Vanhimmat toverimme ovat viivyttelämättä reagoineet Venäjän sosialidemokraattisen liikkeen vaatimuksiin ja tarpeisiin. Melkein samoihin aikoihin — keväällä vuonna 1898 — kun valmisteltiin venäläisten sosialidemokraattien edustajakokousta, joka laski pohjan „Venäjän sosialidemokraattiselle työväenpuolueelle”, P. B. Axelrod julkaisi kirjasensa: „Kysymykseen Venäjän sosialidemokraattien nykyisistä tehtävistä ja taktiikasta” (Geneve, 1898; alkulause päivätty maaliskuussa 1898) ja uudelleenpainatti liitteenä siihen „Venäjän sosialidemokraattien ohjelman luonnoksen”, jonka „Työn vapautus” ryhmä oli julkaissut jo vuonna 1885.

Aloitammekin tuon luonnoksen käsittelestä. Siitä huolimatta, että se on julkaistu melkein 15 vuotta sitten, se on mielestämme yleensä ratkaissut tehtävänsä täysin

tyydyttävästi ja on täysin nykyaikaisen sosialidemokraattisen teorian tasalla. Tässä luonnoksessa on täsmällisesti osoitettu se luokka, joka yksin voi olla Venäjällä (samoin kuin muissakin maissa) itsenäisenä taistelijana sosialismin puolesta — työväenluokka, „teollisuusproletariaatti”; — on osoitettu se päämäärä, mikä tämän luokan on itselleen asetettava — „kaikkien tuotantovälineiden ja tuotantoesineiden siirtyminen yhteiskunnalliseen omistukseen”, „tavaratuotannon poistaminen” ja „sen vaihtaminen yhteiskunnallisen tuotannon uuteen järjestelmään” — „kommunistinen vallankumous”; — on osoitettu „yhteiskunnallisten suhteiden uudestijärjestämisen” „kiertämätön ennakkoehto”: „työväenluokka valtaa poliittisen vallan”; — on osoitettu proletariaatin kansainvälinen solidaarisuus ja „erilaisuuden aineksien” välttämättömyys „eri maiden sosialidemokraattien ohjelmissa kunkin maan yhteiskunnallisia oloja vastaavasti”; — on osoitettu Venäjän erikoisuus, „missä työtätekevät joukot ovat kahden — kehittyvän kapitalismin ja poiskuolevan patriarkaalisen talouden — ikeen alla”; — on osoitettu Venäjän vallankumousliikkeen yhteys „uuden, vastaanottavaisemman, liikuntakykyisemmän ja kehittyneemmän luokan, teollisuusproletariaatin”, (kehittyvän kapitalismin voimin tapahtuvan) muodostumisen prosessiin; — on osoitettu „vallankumouksellisen työväenpuolueen” perustamisen välttämättömyys ja sen „ensimmäinen poliittinen tehtävä” — „itsevaltiuden kukistaminen”; — on osoitettu „poliittisen taistelun keinot” ja esitetty sen perusvaatimukset.

Kaikki nämä ohjelma-ainekset ovat mielestämme sosialidemokraattisen työväenpuolueen ohjelmassa aivan välttämättömiä, — kaikissa niissä esitetään sellaisia teesejä, jotka ovat saaneet siitä lähtien yhä uutta ja uutta vahvistusta niin sosialistisen teorian kehityksestä kuin myös kaikkien maiden työväenliikkeen kehityksestä, — muun muassa Venäjän yhteiskunnallisen ajattelun ja Venäjän työväenliikkeen kehityksestä. Sen tähden Venäjän sosialidemokraatit voivat ja heidän täytyykin mielestämme asettaa Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen ohjelman pohjaksi juuri „Työn vapautus” ryhmän laatima luonnos, joka kaipaa vain erinäisiä toimituskorjauksia, parannuksia ja täydennyksiä.

Yritämme hahmoitella näistä erinäisistä muutoksista ne, jotka meistä tuntuvat tarkoituksenmukaisilta ja joiden joh-

dosta olisi toivottavaa saada syntymään mielipiteiden vaihtoa Venäjän kaikkien sosialidemokraattien ja tietoisten työläisten välillä.

Ennen kaikkea pitää tietysti jonkin verran muuttaa luonteeltaan ohjelman rakennetta: vuonna 1885 se oli ulkomailta olevien vallankumouksellisten ryhmän ohjelma. Nämä vallankumoukselliset osasivat määritellä oikein työväenliikkeen ainoan, menestystä lupaavan kehitystien, mutta eivät siihen aikaan vielä nähneet edessään missään määrin laajaa ja itsenäistä työväenliikettä Venäjällä. Vuonna 1900 on jo kysymys useampien Venäjän sosialidemokraattisten järjestöjen perustaman työväenpuolueen ohjelmasta. Niiden toimituskorjausten ohella, jotka tämän takia ovat välttämättömiä (ja joihin ei ole tarpeellista tarkemmin pysähtyä, koska ne ovat sinänsä ymmärrettäviä), tästä erosta seuraa, että on välttämättä asetettava etutilalle ja korostettava voimakkaammin sitä taloudellista kehitysprosessia, mikä synnyttää sosialidemokraattisen työväenliikkeen aineelliset ja henkiset ehdot ja sen proletariaatin luokkataistelun, jonka organisoimisen sosialidemokraattinen puolue asettaa tehtäväkseen. Venäjän nykyisen talousjärjestelmän ja sen kehityksen peruspiirteiden luonnehtiminen olisi asetettava ohjelman kärkeeseen (vrt. „Työn vapautus” ryhmän ohjelmaa: „Maaorjuuden lakkauttamisesta lähtien kapitalismi on menestynyt Venäjällä tavattomasti. Vanha luontaistalouden järjestelmä luovuttaa paikkansa tavaratuotannolle”...) ja heti sen jälkeen osoitettava kapitalismin perustendenssi: kansan jakaantuminen porvaristoksi ja proletariaatiksi, „kurjuuden, sorron, orjuutuksen, nöyryydyksen ja riiston voimistuminen”⁸². Nämä viimeksi mainitut Marxin kuuluisat sanat on toistettu Saksan sosialidemokraattisen puolueen Erfurtin ohjelman⁸³ toisessa kappaleessa; Bernsteinin ympärille ryhmittyvät arvostelijat ovat viime aikoina hyökänneet erikoisen kiukkuisesti juuri tämän kohdan kimppuun toistaen porvarillisten liberaalien ja sosiaalipoliitikkojen vanhoja vastaväitteitä „kurjistumisteoriaa” vastaan. Meidän mielestämme se polemiikki, mikä tämän johdosta on käyty, on todistanut täydellisesti moisen „arvostelun” *täysin kestävämmäksi*. Mainitut Marxin sanat Bernstein on itse tunnustanut oikeiksi kapitalismin *tendenssiä* luonnehtivina — tendenssiä, joka muuttuu todellisuudeksi, ellei

proletariaatti käy luokkataistelua tätä tendenssiä vastaan, ellei ole työväenluokan taisteluinhankeja työläisiä suojelevia lakeja. Juuri Venäjällä me näemme parhaillaan, miten mainittu tendenssi ilmenee tavattoman voimakkaasti talonpoikaistossa ja työläisissä. Ja sitten, Kautsky on osoittanut, etteivät sanat „kurjuuden y.m. voimistumisesta” pidä paikkaansa ainoastaan tendenssin luonnehtimisen mielessä, vaan myös „sosiaalisen kurjuuden” kasvua osoittavassa mielessä, s.o. kasvaa epäsuhde toisaalta proletariaatin aseman ja toisaalta porvariston elintason välillä,— työn tuottavaisuuden jättäjäismäisen nousun ohella kasvavien yhteiskunnallisten tarpeiden tason välillä. Ja vihdoin nämä sanat pitävät paikkansa vielä siinäkin mielessä, että kapitalismin „raja-alueilla” (s.o. niissä maissa ja niillä kansantalouden aloilla, joissa kapitalismi on vasta syntymässä törmäten esikapitalistiseen järjestelmään) kurjuuden kasvu — eikä sitä paitsi ainoastaan „sosiaalisen”, vaan myös mitä kaaheimman fyysillisen kurjuuden kasvu aina nälkiintymiseen ja nälkäkuolemaan saakka — käy mittasuhteiltaan joukoittaiseksi. Jokainen tietää, että Venäjään nähden tämä pitää paikkansa kymmenkertaisesti enemmän kuin mihinkään muuhun Euroopan maahan nähden. Niinpä siis sanojen „kurjuuden, sarron, orjuutuksen, nöyryytyksen ja riiston voimistuminen” täytyy mielestämme välttämättä sisältyä ohjelmaan,— ensiksikin siksi, että ne luonnehtivat aivan oikein kapitalismin perusluontoisia ja oleellisia ominaisuuksia, luonnehtivat nimenomaan sitä prosessia, mikä on käynnissä meidän nähtemme ja on eräänä niistä tärkeimmistä edellytyksistä, jotka synnyttävät työväenliikettä ja sosialismia Venäjällä; toiseksi sen tähden, että nämä sanat antavat äärettömästi aineistoa agitaatiota varten ollen lyhyenä yhteenvetona monista sellaisista ilmiöistä, jotka painavat raskaimmin, mutta myös eniten kuohuttavat työläisjoukkoja (työttömyys, alhaiset palkat, ravinnon puute, nälänhädät, pääoman hirmukuri, prostituutio, palvelusväen lisääntyminen y.m. y.m.); kolmanneksi sen vuoksi, että antamalla tämän täsmällisen luonnekuvan kapitalismin turmiollisesta vaikutuksesta ja kiertämättä, väistämättä nousevasta työläisten suuttumuksesta me eristäydymme niistä puolinaisista ihmisistä, jotka olemalla „myötätuntoisia” proletariaatille ja vaatimalla „reformoja” sen hyväksi koettavat valita „kultaisen keskitien” proletariaatin ja por-

variston välillä, itsevaltiudellisen hallituksen ja vallankumouksellisten välillä. Ja näistä ihmisistä eristäytyminen on juuri nyt erikoisen välttämätöntä, jos pyritään yhtenäiseen ja tiiviiseen työväenpuolueeseen, joka taistelee jyrkästi ja peräänantamatta poliittisen vapauden ja sosialismin puolesta.

Tässä on sanottava muutama sana suhteestamme Erfurtin ohjelmaan. Edellä esitetystä jokainen on jo huomannut, että me katsomme välttämättömäksi tehdä „Työn vapautus” ryhmän ohjelmaluonnokseen sellaisia muutoksia, jotka lähentävät Venäjän sosialidemokraattien ohjelmaa Saksan sosialidemokraattien ohjelmaan. Emme lainkaan pelkää sanoa, että haluamme jäljitellä Erfurtin ohjelmaa: hyvän jäljittelemisessä ei ole mitään pahaa, ja juuri nyt, kun kuulee niin usein tuon ohjelman opportunistista ja puolinaista arvostelua, pidämme velvollisuutenamme esiintyä avoimesti sen puolesta. Mutta jäljittelyn ei pidä missään tapauksessa olla pelkkää kopioimista. Jäljittely ja lainaaminen on täysin luvallista sikäli, mikäli Venäjälläkin on havaittavissamme kapitalismin kehityksen samoja *perus*-prosesseja, sosialistien ja työväenluokan samoja *perus*-tehtäviä, mutta niiden ei pidä missään tapauksessa johtaa Venäjän *erikoisuuksien* unohtamiseen, joiden pitää käydä *täydellisesti ilmi* ohjelmamme erikoisuuksissa. Rientäen hieman edelle sanomme heti tässä, että nämä erikoisuudet koskevat, ensiksikin poliittisia tehtäviämme ja taistelukeinojamme; toiseksi taistelua kaikkia patriarkaalisen, esikapitalistisen järjestelmän jätteitä vastaan sekä tästä taistelusta johtuvaa toisenlaista *talonpoikaiskysymyksen* asettelua.

Tämän tarpeellisen huomautuksen jälkeen menemme edelleen. „Kurjuuden voimistumisen” osoittamisen jälkeen on luonnehdittava proletariaatin *luokkataistelua*,— osoitettava tämän taistelun päämäärä (kaikkien tuotantovälineiden siirtyminen yhteiskunnalliseen omistukseen ja kapitalistisen tuotannon vaihtaminen sosialistiseen tuotantoon),— osoitettava työväenliikkeen kansainvälinen luonne — osoitettava luokkataistelun *poliittinen* luonne ja sen *lähin* päämäärä (poliittisen vapauden valtaaminen). On erikoisen välttämätöntä, että taistelu itsevaltiutta vastaan poliittisten vapauksien puolesta tunnustetaan työväenpuolueen ensimmäiseksi poliittiseksi tehtäväksi, mutta tämän tehtävän selittämiseksi on mielestämme luonnehdittava

nykyisen venäläisen absolutismin luokkaluonnetta ja välttämättömyyttä kukistaa se ei ainoastaan työväenluokan intressien, vaan myös koko yhteiskunnallisen kehityksen intressien vuoksi. Tämän osoittaminen on välttämätöntä niin teoreettisessa suhteessa, sillä marxilaisuuden perusaatteiden kannalta yhteiskunnallisen kehityksen intressit on asetettava proletariaatin intressejä korkeammalle, koko työväenliikkeen intressit kokonaisuudessaan on asetettava työläisten jonkin eri kerroksen taikka liikkeen eri momenttien intressejä korkeammalle; — kuin myös käytännölliseltäkin kannalta, jotta voitaisiin luonnehtia se keskiö, johon sosialidemokratian koko monipuolisen propaganda-, agitaatio- ja organisaatio toiminnan on loppukädessä keskityttävä ja jonka ympärille sen on ryhmityttävä. Mielestämme ohjelmassa pitäisi sitä paitsi omistaa erikoinen kappale sille, että osoitetaan sosialidemokraattisen työväenpuolueen asettavan tehtäväkseen tukea absolutismia vastaan suuntautuvaa kaikkinaista vallankumouksellista liikettä ja taistella kaikkia itsevaltiudellisen hallituksen yrityksiä vastaan turmella ja pimittää kansan poliittista tietoisuutta virkamiesholhouksen ja petoksellisten antipalojen avulla, sen demagogisen politiikan avulla, jota saksalaiset toverimme sanovat „Peitsche und Zuckerbrot”- (ruoska- ja piparkakku-) politiikaksi. Piparkakku = antipaloja niille, jotka aineellisen asemansa osittaisten ja erillisten parannusten vuoksi luopuvat poliittisista vaatimuksistaan ja jäävät poliisimielivallan nöyriksi orjiksi (ylioppilaille asuntoloita y.m., työläisille — kannattaa vain palauttaa mieliin finanssiministeri Witten julistukset Pietarin lakkojen aikana vuosina 1896 ja 1897 taikka ne puheet, joita sisäasiainministeriötä edustavat jäsenet pitivät valiokunnassa työläisten puolesta vuoden 1897 maaliskuun 2 p:n lain säätämisestä). Ruoska = niiden tehostettua vainoamista, jotka näistä antipaloista huolimatta pysyvät taistelijoina poliittisen vapauden puolesta (ylioppilaiden lähettäminen sotilaksi⁸⁴; 12.VIII.1897 annettu kiertokirje työläisten karkoitamisesta Siperiaan; sosialidemokratiaan kohdistuva voimistuva vainoaminen y.m.). Piparkakku käytetään syöttiin heikkoja varten, heidän lahjomiseksi ja turmelemiseksi; ruoskaa — työväen ja koko kansan asiaa puolustavien rehellisten ja tietoisten taistelijoiden peloittelemiseksi ja „vaarattomiksi tekemiseksi”. Niin kauan kun absolutismi on

olemassa (— ja meidän on nykyään sovitettava ohjelmamme nimenomaan absolutismin olemassaoloa vastaavasti, sillä sen kukistuminen kiertämättä aiheuttaa poliittisissa oloissa sellaisen suurmuutoksen, joka pakottaa työväenpuolueen muuttamaan oleellisesti lähimpien poliittisten tehtäviensä formulointia)— niin kauan kuin absolutismi on olemassa, meidän on odotettava näiden hallituksen demagogisten toimenpiteiden alinomaista uusiintumista ja voimistumista ja käytävä siis järjestelmällisesti taistelua niitä vastaan paljastamalla poliisimaisten kansanholhoojien vilpillisyys, osoittamalla hallituksen reformien olevan yhteydessä työläisten taisteluun, opettamalla proletariaattia käyttämään jokaista reformia hyväkseen taisteluasemiensa lujittamiseksi, työväenliikkeen laajentamiseksi ja syventämiseksi. Sen osoittaminen, että puolue tukee *kaikkia* absolutismia vastaan taistelevia, on ohjelmassa tarpeellinen sen vuoksi, että Venäjän sosialidemokratian, joka on erottamattomassa yhteydessä Venäjän työväenluokan edistyksellisimpiin aineksiin, on nostettava *yleisdemokraattinen* lippu ryhmitteäkseen ympärilleen kaikki väestökerrokset ja ainekset, jolla on kykyä taistella poliittisen vapauden puolesta taikka edes tukea tätä taistelua jollakin tavalla.

Tällainen on mielipiteemme niistä vaatimuksista, joita ohjelmamme *periaatteellisen* osan pitää vastata, ja niistä perusväittämistä, mitkä siinä on mahdollisimman täsmällisesti ja selvästi esitettävä. „Työn vapautus” ryhmän ohjelmaluonnoksesta (periaatteellisesta osasta) on mielestämme jätettävä pois 1) maininnat talonpoikain maanhallinnan muodosta (talonpoikaiskysymyksestä tuonnempana); 2) maininnat intelligenssin „epävakaisuuden” y.m. syistä; 3) pykälä „poliittisen edustuksen nykyisen järjestelmän poistamisesta ja sen vaihtamisesta kansan välittömään lainsäädäntään”; 4) pykälä „poliittisen taistelun keinoista”. Tässä viimeksi mainitussa pykälässä emme tosin näe mitään vanhentunutta tai väärää: päinvastoin arvelemme, että noiden keinojen pitää olla juuri niitä, jotka „Työn vapautus” ryhmä on osoittanut (agitaatio,— vallankumouksellinen organisaatio,— siirtyminen „otollisella hetkellä” päättävään hyökkäykseen kieltäytymättä *periaatteessa* terrorista-kaan),— mutta *työväenpuolueen* ohjelmassa ei ole mielestämme paikallaan toimintamuotojen osoittaminen, mikä oli välttämätöntä vallankumoustaistelijain ulkomaisen ryhmän

ohjelmassa vuonna 1885. Ohjelman on jätettävä avoimeksi kysymys toimintamuodoista ja annettava taisteleville järjestöille ja puolueen edustajakokouksille, jotka määräävät puolueen *taktiikan*, mahdollisuus valita taistelukeinot. Mutta *taktiikan* kysymyksiä tuskin voidaan sisällyttää ohjelmaan (paitsi sellaisia oleellisimpia ja *periaatteellisimpia* kysymyksiä, kuin on kysymys suhteesta muihin absolutismia vastaan taisteleviin). Taktiikkakysymykset tullaan, sitä mukaa kuin niitä herää, käsittelemään puoluelehdessä ja ratkaisemaan lopullisesti puolueen edustajakokouksissa. Näihin kuuluu mielestämme myös kysymys terroristista: sosialidemokraattien on ehdottomasti herätettävä tämä kysymys käsiteltäväksi — ei tietenkään periaatteelliselta, vaan taktilliselta kannalta, — sillä liikkeen voimistuminen johtaa sinänsä alkuvoimaisesti yhä useammin toistuviin urkkijoiden hengiltäottoihin, kiihkeän suuttumuksen voimistumiseen työläisten ja sosialistien riveissä, kun he näkevät, miten yhä suurempi ja suurempi osa heidän tovereitaan piinataan kuoliaaksi vankilain yksityisselleissä ja karkoituspaikoilla. Ettei jäisi mitään puutteellisen tulkinnan varaan sanomme heti tässä, että omasta mielestämme terrori *ei ole nykyään* tarkoituksenmukainen taistelukeino, että puolueen (*puolueena*) on hyljättävä se (kunnes olosuhteet muuttuvat, mikä saattaisi aiheuttaa myös taktiikan muuttumisen) ja keskitettävä *kaikki voimansa* organisaation lujittamiseen ja kirjallisuuden säännölliseen perilletoimittamiseen. Tässä ei ole paikallaan puhua siitä yksityiskohtaisemmin.

Mitä tulee kysymykseen kansan välittömästä lainsäädännestä, niin meistä tuntuu, että sitä ei tule lainkaan sisällyttää nykyään ohjelmaan. Periaatteessa ei saa kytkeä toisiinsa sosialismin voittoa ja parlamentarismen *vaihtamista* kansan välittömään lainsäädäntään. Sen ovat mielestämme todistaneet Erfurtin ohjelman johdosta käyty keskustelu ja Kautskyn kirja kansan lainsäädännestä. Kautsky tunnustaa (historiallisen ja poliittisen analyysin pohjalla) kansan lainsäädännestä olevan tiettyä hyötyä seuraavin edellytyksin: 1) kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden puuttuminen tai kaupunkien ylivoima; 2) korkealle kehittyneiden poliittisten puolueiden olemassaolo; 3) „itsenäisesti kansanedustuksen vastapainona olevan äärettömän keskittyneen valtiovallan puuttuminen”. Venäjällä havaitsemme olosuhteiden olevan *aivan päinvastaisia*,

ja meillä „kansan lainsäädäntö” olisi erittäin suuressa vaarassa muodostua imperialistiseksi „kansanäänestykseksi”. Jos kerran Kautsky sanoi Saksasta ja Itävallasta vuonna 1893, että „meille itäeurooppalaisille kansan välitön lainsäädäntö kuuluu „tulevaisuuden valtion” piiriin”, niin Venäjältä ei voi olla puhettakaan. Siksi olemmekin sitä mieltä, että nyt, itsevaltiuden vallitessa Venäjällä, meidän on rajoitettava „demokraattisen perustuslain” vaatimukseen ja otettava „Erfurtin ohjelman” käytännöllisen osan kahden ensimmäisen kohdan tilalle mieluummin „Työn vapautus” ryhmän ohjelman käytännöllisen osan kaksi ensimmäistä kohtaa.

Siirtykäämme ohjelman käytännölliseen osaan. Meidän mielestämme tämä osa jakautuu ellei esityksensä niin asian olemuksen kannalta kolmeen osastoon: 1) yleisdemokraattisia uudistuksia koskevat vaatimukset; 2) vaatimukset työväen suojelua tarkoittavien toimenpiteiden alalla ja 3) vaatimukset talonpoikien etujen hyväksi. Ensimmäiseen osastoon nähden tuskin lienee tarvetta tehdä mitään oleellisia muutoksia „Työn vapautus” ryhmän „ohjelmaluonnokseen”, jossa vaaditaan 1) yleistä äänioikeutta; 2) edustajapalkkiota; 3) yleistä, ei-kirkollista, ilmaista ja pakollista sivistystä y.m.; 4) kansalaisten persoonallista ja asunnon koskemattomuutta; 5) rajoittamatonta omantunnonvapautta, sana- ja painovapautta, kokoontumis- y.m. vapautta (tähän pitäisi ehkä erikoisesti lisätä: lakkovapautta); 6) liikkumis- ja elinkeinonvapautta (tähän pitäisi ehkä lisätä: „muuttovapautta” ja „passien poistamista kokonaan”); 7) kaikkien kansalaisten täyttä tasa-arvoisuutta y.m.; 8) yleisen kansanaseistuksen ottamista vakinaisen sotaväen tilalle; 9) „koko siviili- ja rikosoikeudellisen lainsäädäntömme tarkistusta, säätyjaon ja ihmisarvoa loukkaavien rangastusten poistamista”. Tähän olisi lisättävä: „naisen ja miehen oikeuksien täydellisen tasavertaisuuden voimaansaattamista”. Tähän osastoon on lisättävä myös finanssireformeja koskeva vaatimus, mikä on formuloitu „Työn vapautus” ryhmän ohjelmassa niiden vaatimusten joukossa, joita „työväenpuolue on esittävä näiden poliittisten perusoikeuksien nojalla” — „nykyisen verotusjärjestelmän poistaminen ja progressiivisen tuloveron säätäminen”. Ja lopuksi tähän pitäisi sisällyttää myös vaatimus „virkamiesten valitsemisesta kansanäänestyksellä; jokaisen kansalaisen oikeudesta

syyttää tuomioistuimen kautta ketä virkamiestä tahansa tekemättä valitusta päällystölle”.

Käytännöllisten vaatimusten toisessa osassa tapaamme „Työn vapautus” ryhmän ohjelmassa yleisen vaatimuksen „työläisten (kaupunki- ja maaseututyöläisten) ja työnantajien suhteiden lainsäädännöllisestä säännöstelystä ja vastaavan valvontajärjestelmän, jossa työläisillä olisi edustuksensa, organisoimisesta”. Mielestämme *työväenpuolueen* on seikkaperäisemmin ja tarkemmin esitettävä vaatimuksensa tältä kohdalta, sen on vaadittava (1) 8-tuntista työpäivää; (2) yötyön kieltämistä, alle 14-vuotiaiden lasten työn kieltämistä; (3) vähintään 36 tunnin yhtämittaista lepoa viikossa jokaiselle työläiselle; (4) tehdaslakien ja tehdastarkastuksen ulottamista teollisuuden ja maatalouden kaikille aloille, kruunun tehtaisiin, käsityöliikkeisiin ja kotona työskenteleviin kotiteollisuudenharjoittajiin. Työläisille oikeutta valita apulaistarkastajia, joilla on samat valtuudet kuin tarkastajillakin; (5) teollisuus- ja maatalousoikeuksien perustamista teollisuuden ja maatalouden kaikille aloille siten, että isännät ja työläiset valitsevat yhtä monta tuomaria; (6) tavaroilla-maksamisen ehdotonta kieltämistä kaikkialla; (7) tehtailijoiden lainsäädännöllistä edesvastuuta kaikissa niin teollisuus- kuin maataloustyöläisiäkin kohdanneissa tapaturma- ja loukkaantumistapauksissa; (8) lainsäädännöllistä vähintään kerran viikossa tapahtuvaa palkanmaksua kaikissa palkkaustapauksissa; (9) kaikkien niiden lakien kumoamista, jotka rikkovat palkkaajien ja palkkautuvien tasavertaisuutta (esim. lait tehdas- ja maataloustyöläisten rikosoikeudellisesta vastuusta, jos he poistuvat työstä; lait, jotka suovat palkkaajille paljon suuremman vapauden purkaa palkkaussopimukset kuin työhön palkkautuville j.n.e.). (On itsestään selvää, että me vain hahmottelemme toivottavat vaatimuksel, antamatta niille ohjelmaluonnoksen vaatimaa lopullista sanamuotoa.) Ohjelman tämän osan on (edellisen yhteydessä) annettava johtavat perusväittämät agitaatiota varten, silti tietenkään rajoittamatta agitaattoreita eri paikkakunnilla, tuotantoaloilla, tehtaissa ynnä muualla esittämästä hieman muunnellaisista, konkreettisempia, tarkempia osittaisvaatimuksia. Siksi ohjelman tätä osaa laatiessa meidän on pyrittävä välttämään kahta äärimmäisyyttä: toisaalta ei saa sivuuttaa ainoatakaan pää-, perusvaatimusta, jolla on oleellinen

merkitys *koko* työväenluokalle; ja toisaalta — ei pidä mennä liiallisiin yksityiskohtaisuuksiin, sillä ei ole tarkoituksenmukaista täyttää ohjelmaa niillä.

„Työn vapautus” ryhmän ohjelmassa oleva vaatimus „valtion avusta tuotantoyhtymille” on mielestämme poistettava kokonaan ohjelmasta. Sekä muiden maiden kokemus että teoreettiset näkökohdat ja Venäjän olojen erikoisuudet (porvarillisten liberaalien ja poliisihallituksen taipumus mielistellä „artteleita” sekä esiintyä „kansan teollisuuden” suojelijoina j.n.e.) — kaikki tämä puhuu tuon vaatimuksen asettamista vastaan. (Tietysti 15 vuotta sitten olivat asiat monessa suhteessa toisin ja *silloin* oli luonnollista, että sosialidemokraatit sisällyttivät ohjelmaansa tuollaisen vaatimuksen.)

Meillä on jäljellä ohjelman käytännöllisen osan viimeinen — kolmas — osasto: vaatimukset talonpoikaiskysymyksen alalla. „Työn vapautus” ryhmän ohjelmasta löydämme yhden tällaisen vaatimuksen, nimittäin vaatimuksen „agraarisuhteidemme, s.o. ehtojen, jotka koskevat maan lunastusta ja maan jakoa talonpoikaisyhteisöille, radikaalisesta tarkistamisesta. Maaosuudesta-kieltäytymisoikeuden ja yhteisöstä-eroamisoikeuden myöntämistä talonpojille, jotka katsovat sen itselleen sopivaksi, y.m.s.”

Minusta tuntuu, että tässä esitetty perusajatus on aivan oikea ja että sosialidemokraattisen työväenpuolueen pitää todellakin asettaa ohjelmassaan vastaavanlainen vaatimus (sanon: vastaavanlainen, sillä eräät muutokset näyttävät minusta toivottavilta).

Käsitän tämän kysymyksen seuraavalla tavalla. Talonpoikaiskysymys Venäjällä eroaa oleellisesti talonpoikaiskysymyksestä Lännessä, mutta se eroaa *vain siinä*, että Lännessä kysymys on melkein poikkeuksetta kapitalistisen, porvarillisen yhteiskunnan talonpojasta, mutta Venäjällä — pääasiallisesti talonpojasta, joka kärsii yhtä paljon (ellei enemmänkin) *esikapitalistisista* instituutioista ja suhteista, kärsii *maaorjuuden jätteistä*. Lännessä, muttei vielä Venäjällä, talonpoikaisto on jo näytellyt loppuun osansa luokkana, joka nostaa esiin taistelijoita absolutismia ja maaorjuuden jätteitä vastaan. Lännessä teollisuusproletariaatti on jo kauan sitten ja selvästi vieroitunut maa-seudusta, jota paitsi tämä vieroituminen on jo varmistettu vastaavilla oikeudellisilla instituutioilla. Venäjällä

„teollisuusproletariaatti on kokoonpanonsa ja olemassaole-ehtojensa puolesta suuressa määrin sidottu vielä maaseutuun” (P. B. Axelrod, siteerattu kirjanen, s. 11). Tosin talonpoikaiston jakautuminen pikkuporvaristoksi ja palkkatyöläisiksi käy meillä tavattoman voimakkaasti, hämmästyttävän nopeasti, mutta tämä prosessi ei ole vielä läheskään päättynyt ja — mikä tärkeintä — tämä prosessi käy yhä vielä vanhojen, maaorjuudellisten instituutioiden puitteissa, jotka kammitsoivat kaikkia talonpoikia yhteistakuun ja fiskaalisen yhteisön raskaille kahleilla. Näin muodoin venäläinen sosialidemokraatti, vaikka hän kuuluisikin (kuten näiden rivien kirjoittaja) niihin, jotka vastustavat jyrkästi pienomistuksen tai pikkutalouden varjelemista taikka tukemista kapitalistisessa yhteiskunnassa, t.s. vaikka hän asettuisi agraarikysymyksessäkin (kuten näiden rivien kirjoittaja) niiden marxilaisten puolelle, joita kaikenlaiset porvarit ja opportunistit nyt mielellään haukkuvat „dogmaatikoiksi” ja „oikeauskoisiksi”, — voi ja hänen pitää, vähääkään luopumatta vakaumuksistaan, vaan päinvastoin juuri näiden vakaumusten vuoksi — olla sillä kannalla, että työväenpuolue piirtäisi lippuunsa sanat talonpoikaiston *tukemisesta* (ei suinkaan pienomistajien eikä pikkuisäntien luokkana), *mikäli tämä talonpoikaisto kykenee käymään vallankumouksellista taistelua yleensä maaorjuuden jätteitä ja eritoten absolutismia vastaan*. Me sosialidemokraatithan julistamme kaikki olevamme valmiita tukemaan suurporvaristoak:n, *mikäli se kykenee käymään vallankumouksellista taistelua* mainittuja ilmiöitä vastaan, — kuinka me sitten voisimme kieltäytyä antamasta tällaista tukea monimiljoonaiselle pikkuporvariston luokalle, joka aste asteelta sulautuu proletariaattiin? Jos kerran suurporvariston liberaalisten vaatimusten tukeminen ei merkitse suurporvariston tukemista, niin eihän pikkuporvariston demokraattisten vaatimusten tukeminen merkitse lainkaan pikkuporvariston tukemista: päinvastoin, juuri se kehitys, minkä poliittinen vapaus Venäjällä mahdollistaa, tulee erikoisen voimakkaasti viemään pientaloutta perikatoon pääoman iskujen alla. Minusta tuntuu, ettei ainakaan tästä pykälästä synny kiistoja sosialidemokraattien keskuudessa. Koko kysymys on siis siitä: 1) miten on laadittava juuri sellaiset vaatimukset, *ettei* niissä *luisuta* tukemaan kapitalistisen yhteiskunnan pikkuisäntiä? ja 2) pystyykö talonpoikaistomme edes osittaisesti

käymään *vallankumouksellista* taistelua maaorjuuden jätteitä ja absolutismia vastaan?

Aloitamme toisesta kysymyksestä. Kukaan ei luultavasti ryhtyne kieltämään sitä, että Venäjän talonpoikaistossa on vallankumouksellisia aineksia. Tunnettuja tosiasioita ovat reforminjälkeisenäkin aikana olleet talonpoikaiskapinat tilanherroja, heidän pehtorejaan ja heitä suojelevia virkamiehiä vastaan, tunnettuja tosiasioita ovat agraarimurhat, mellakat y.m. Tunnettu on se tosiasia, että talonpoikaistossa (jossa vähäisimmätkin valistuksen muruset ovat jo alkaneet herättää ihmisarvontuntoa) kasvaa suuttumus villiä mielivaltaa vastaan, jota harjoittaa se jalosukuisten hulttioiden kopla, mikä on zemstvopäällikköjen nimellä päästetty talonpoikien kimppuun. Tunnettu tosiasia on miljoonaisten kansanjoukkojen yhä useammin toistuva nälänhätä, joukkojen, jotka eivät voi jäädä noiden tuollaisen „elintarvikevaikeuksien” välinpitämättömiksi sivustakatsojiksi. Tunnettu tosiasia on laholaisuuden ja ratsionalismin kasvaminen talonpoikaiston keskuudessa — ja poliittisen protestin esiintyminen uskonnollisen pintakuoren varjolla on ilmiö, joka tietyissä kehitysvaiheessa on ominaista kaikille kansoille eikä yksin Venäjälle. Se, että talonpoikaistossa on vallankumouksellisia aineksia, ei näin muodoin ole vähimmässäkään määrin epäiltävää. Emme ollenkaan liioittele näiden aineiden voimaa, unohda talonpoikain poliittista kehittymättömyyttä ja pimeyttä, tee mitenkään olemattomaksi eroa „mielettömän ja armottoman venäläisen mellakan” ja vallankumouksellisen taistelun välillä, unohda ollenkaan sitä, miten äärettömän paljon hallituksella on keinoja poliittisesti vetää nenästä ja turmella talonpoikia. Mutta kaikesta tästä seuraa vain se, että olisi järjetöntä esittää talonpoikaisto vallankumousliikkeen *eteenpäinviejäksi*, että mieletön olisi se puolue, joka *asettaisi* liikkeensä vallankumouksellisuuden *ehdoksi* talonpoikaiston vallankumouksellisen mielialan. Emmehän edes ajattelekaan esittää Venäjän sosialidemokraateille mitään sellaista. Sanomme vain, että rikkomatta marxilaisuuden perusopetuksia ja tekemättä tavattoman suurta poliittista virhettä työväenpuolue ei voi *sivuuttaa huomiotta* niitä vallankumouksellisia aineksia, joita talonpoikaistossakin on, eikä olla tukematta noita aineksia. Pystyvätkö nämä venäläisen talonpoikaiston vallankumoukselliset ainekset esiintymään edes siten, kuin

Länsi-Euroopan talonpojat esiintyivät absolutismia kukistettaessa, se on kysymys, johon historia ei ole vielä antanut vastausta. Elleivät pysty, niin sosialidemokratia ei siinä menetä vähääkään, ei hyvän nimensä eikä liikkeensä kannalta, sillä ei ole sen syytä, että talonpoikaisto ei vastannut (ehkäpä sillä ei ole ollut voimia vastata) sen vallankumouksuuteen. Työväenliike kulkee ja on kulkeva omaa tietään, mistään suur- tai pikkuporvariston petoksista huolimatta. Jos pystyvät, niin sosialidemokratia, joka ei tällöin antaisi tukeaan talonpoikaistolle, menettäisi ainiaaksi hyvän nimensä ja oikeuden pitää itseään demokratian esitaiselijana.

Siirtyessämme ensimmäiseen edellä asettamistamme kysymyksistä, meidän on sanottava, että „agraarisuhteiden radikaalisen tarkistuksen” vaatimus tuntuu meistä epätarulta: se saattoi olla riittävä 15 vuotta sitten, mutta tuskin siihen voidaan tyytyä nyt, kun meidän on sekä annettava ohjeaineistoa agitaatiota varten että eristytävä pientalouden puolustajista, joita Venäjän nykyisessä yhteiskunnassa on niin lukuisasti ja jotka löytävät niin „vaikutusvaltaisia” kannattajia kuin ovat herrat Pobedonostsev, Witte ja sängin monet sisäasiain ministeriön virkamiehet. Me tohdimme esittää tovereitten harkittavaksi ohjelmamme käytännöllisen osan kolmannen osaston suunnilleen seuraavaan sanamuotoon formuloituna:

„Kannattaen kaikkinaista vallankumouksellista liikettä nykyistä valtiollista ja yhteiskuntajärjestelmää vastaan, Venäjän sosialidemokraattinen työväenpuolue julistaa, että se tulee tukemaan talonpoikaistoa, mikäli tämä on kykenevä vallankumoukselliseen taisteluun itsevaltiutta vastaan luokkana, joka eniten kärsii Venäjän kansan oikeudettomuudesta ja Venäjän yhteiskunnassa olevista maaorjuuden jätteistä.

Pitäen lähtökohtana tätä periaatetta, Venäjän sosialidemokraattinen työväenpuolue vaatii:

1) Lakkauttamaan lunastus- ja obrokmaksut samoin kuin muutkin pakkovelvollisuudet, joita nykyään talonpoikaisto veronalaisena säätynä suorittaa.

2) Palauttamaan kansalle takaisin ne varat, jotka hallitus ja tilanherrat ovat rosvonneet talonpojilta lunastusmaksujen muodossa.

3) Kumoamaan yhteistakuun ja kaikki lait, jotka rajoittavat talonpojan oikeutta määrätä omasta maastaan.

4) Hävittämään maaorjuudellisen riippuvaisuuden kaikki jätteet, mitkä sitovat talonpoikia tilanherroihin, johtukootpa nämä jätteet sitten erikoisista laeista ja instituutioista (esim. talonpoikain ja työläisten asema Uralin vuoriteollisuuspiireissä) tai siitä, ettei talonpoikain ja tilanherrain maita yhä vielä ole erotettu (esim. servituutin jätteet Läntisellä alueella)⁸⁵ taikka siitä, että tilanherra lohkomalla talonpoikien maita on saattanut talonpojat itse asiassa entisten veropäivätyötalonpoikien ulospääsemättömään asemaan.

5) Oikeuttamaan talonpojat vaatimaan oikeuden kautta suhteettoman korkeiden vuokramaksujen alentamista ja asettamaan koronkiskuruudesta syytteeseen tilanherroja ja yleensä kaikkia niitä, jotka käyttämällä hyväkseen talonpoikain puutteenalaista asemaa tekevät heidän kanssaan orjuuttavia sopimuksia”.

Tällaisen ehdotuksen perusteluun meidän tulee pysähtyä erikoisen yksityiskohtaisesti — ei siksi, että tämä osa ohjelmasta olisi tärkein, vaan siksi, että se on kiistanalaisin ja sillä on etäisempi yhteys yleisesti todettuihin ja kaikkien sosialidemokraattien tunnustamiin totuuksiin. Alkuväittämä talonpoikain (ehdollisesta) „tukemisesta” tuntuu meistä välttämättömältä sen tähden, että proletariaatti ei voi eikä sen, yleensä puhuen, pidä ottaa tehtäväkseen suojella pikkuisäntien luokan etuja; se voi vain tukea talonpoikaista *sikäli, mikäli* tämä on vallankumouksellinen. Mutta koska juuri itsevaltiudessa olennoituu nykyään Venäjän koko takapajisuus, kaikki maaorjuuden, oikeudettomuuden ja „patriarkaalisen” sarron jätteet, niin on välttämättömästi osoitettava, että työväenpuolue tukee talonpoikaista vain sikäli, mikäli tämä kykenee käymään vallankumouksellista taistelua *itsevaltiutta* vastaan. Tämän väittämän sulkee ilmeisesti pois „Työn vapautus” ryhmän luonnoksen seuraava väittämä: „Absolutismin tärkeimpänä tukinojana on juuri talonpoikaiston poliittinen välinpitämättömyys ja älyllinen takapajisuus”. Mutta tämä ristiriita ei ole teorian, vaan itse elämän ristiriitaisuutta, sillä talonpoikaiston (samoin kuin yleensä pikkuisäntien luokan) erikoisuutena ovat kaksinaiset piirteet. Toistamatta poliittisen taloustieteen

tunnettuja perusteluja, jotka ovat todisteena talonpoikaiston sisäisesti ristiriitaisesta asemasta, muistutamme seuraavasta karakteristiikasta, jonka Marx on antanut Ranskan talonpoikaistosta 50-luvun alussa:

...,Bonaparten dynastia ei edusta vallankumouksellista, vaan vanhoillista talonpoikaa, ei sitä talonpoikaa, joka yrittää riistäytyä irti parsellin määräämistä sosiaalisista olemassaolonehdoistaan, vaan sitä talonpoikaa, joka haluaa vakiinnuttaa nämä ehdot ja tämän parsellin,— ei sitä maalaisväestöä, joka pyrkii liittoutumaan kaupunkien kanssa ja oman tarmonsä voimalla kukistamaan vanhan järjestelmän, vaan sitä maalaisväestöä, joka päinvastoin tylsästi sulkeutuu tähän vanhaan järjestelmään ja odottelee imperiumin haamulta, että se pelastaisi hänet ja hänen parsellinsa ja soisi hänelle etuoikeutetun aseman. Bonaparten dynastia ei edusta talonpojan valistusta, vaan sen taikauskkoa, ei sen älyä, vaan sen ennakkoluuloisuutta, ei sen tulevaisuutta, vaan sen menneisyyttä, ei sen nykyisiä Sevenneitä, vaan sen nykyisiä Vendée'itä" („Der 18. Brumaire", S. 99 *). Juuri sitä talonpoikaistoa, joka pyrkii suistamaan „vanhan järjestelmän", t.s. Venäjällä ennen kaikkea ja etupäässä itsevaltiuden, työväenpuolueen onkin tuettava. Venäjän sosialidemokraatit ovat aina tunnustaneet välttämättömäksi erottaa narodnikkilaisuuden doktriinista ja suuntauksesta sen vallankumouksellisen puolen ja omaksua sen. „Työn vapautus" ryhmän ohjelmassa se on ilmaistu ei ainoastaan edellä siteeratussa „radikaalisen tarkistuksen" y.m. vaatimuksessa, vaan myös seuraavilla sanoilla: „On sinänsä muuten ymmärrettävää, että henkilöt, jotka ovat välittömästi kosketuksissa talonpoikaistoon, voisivat nykyäänkin toiminnallaan sen keskuudessa tehdä tärkeän palveluksen sosialistiselle liikkeelle Venäjällä. Sosialidemokraatit eivät ainoastaan ole sysäämättä sellaisia henkilöitä luotaan, vaan tekevät kaikkensa päästäkseen sopimukseen heidän kanssaan toimintansa peruseriaatteissa ja menetelmissä". 15 vuotta sitten, jolloin vallankumouksellisen narodnikkilaisuuden perinteet olivat vielä hengissä, tuollainen lausunto oli riittävä, mutta nyt meidän on itsenme alettava pohtia talonpoikaiston keskuudessa harjoitettavan „toiminnan peruseriaatteita", jos haluamme sosialidemo-

* — „Louis Bonaparten kahdeksastoista päivä brumairekuuta", s. 99.⁶⁰ *Tolm.*

kraattisen työväenpuolueen muodostuvan demokratian esitaistelijaksi.

Mutta eivätkö nämä esittämämme vaatimukset johda talonpoikain omaisuuden eikä heidän persoonallisuutensa tukemiseen? eivätkö ne johda pientalouden lujittamiseen? vastaavatko ne koko kapitalistisen kehityksen kulkua? Tarkastelkaamme näitä kysymyksiä, jotka ovat marxilaiselle tärkeimpiä.

1:sestä ja 3:nnesta vaatimuksesta sosialidemokraattien kesken ei liene *oleellista* erimielisyyttä. Toinen vaatimus aiheuttanee *oleellistakin* erimielisyyttä. Sen puolesta puhuvat mielestämme seuraavat seikat: (1) se, että lunastusmaksut olivat suoranaista tilanherrain harjoittamaa talonpoikain ryöstämistä, että niitä ei maksettu ainoastaan talonpoikain maasta, vaan myös maaorjuudesta, että hallitus peri talonpojilta *enemmän*, kuin mitä se maksoi tilanherroille, se on tosiasia; (2) meillä ei ole perusteita pitää tätä tosiasiaa täysin päättyneenä ja jo historian arkistoon siirrettynä tapahtumana, sillä sellaiseksi eivät talonpoikaisreformia katso itse jalosukuiset riistäjätkään, jotka kirkuvat nyt „uhrauksista”, joita he silloin joutuivat tekemään; (3) juuri nyt, jolloin miljoonien talonpoikien nälänhätä käy kroonilliseksi, jolloin hallitus, tuhlaessaan miljoonia lahjoina tilanherroille ja kapitalisteille, seikkailumaiseen ulkopoliittikkaan, tinkii ropoja pois nälänhädässä olevien avustustarvoista, juuri nyt on paikallaan ja välttämätöntä muistuttaa siitä, kuinka kalliiksi on etuoikeutettujen luokkien etuja palvelevan itsevaltiudellisen hallituksen isännöiminen kansalle tullut; (4) sosialidemokraatit eivät voi jäädä talonpoikaiston nälänhädän ja nälkäkuoleman välinpitämättömiksi sivustakatsojiksi, Venäjän sosialidemokraattien keskuudessa ei ole koskaan ollut erimielisyyttä siitä, että nälkääkärsiville on välttämättä annettava mitä laajinta apua. Mutta tuskinpa kukaan ryhtynee väittämään, että vakava apu olisi mahdollista ilman vallankumouksellisia toimenpiteitä; (5) hallitsijaperheen maitten pakkoluovutus ja aatelistolle kuuluvien maiden tehostettu mobilisoiminen,— t.s. se, mikä olisi seurauksena esittämämme vaatimuksen toimeenpanosta,— koituisivat vain hyödyksi Venäjän koko yhteiskunnalliselle kehitykselle. Esitettyä vaatimusta *vastustetaan* luultavasti etupäässä viittaamalla sen „toteuttamattomuuteen”. Jos tuollaisen viitteen tueksi esitetään

vain „revolutionarismi”- ja „utopismi”-vastaisia fraaseja, niin sanomme etukäteen, että moiset *opportunistiset fraasit* eivät peloita meitä vähääkään, emmekä me anna niille mitään arvoa. Jos taas tuota väitettä tuetaan liikkeemme taloudellisten ja poliittisten ehtojen analyysillä, niin tunnustamme täydellisesti tämän kysymyksen seikkaperäisemmän pohdinnan tarpeellisuuden ja sen johdosta käytävän polemiikin hyödyllisyyden. Huomautamme vain, että tämä vaatimus ei esiinny itsenäisenä, vaan kuuluu osana vaatimukseen tukea talonpoikaistoa, *mikäli* se on vallankumouksellista. Sen kysymyksen, miten nimenomaan ja kuinka voimakkaasti nämä talonpoikaiston ainekset tulevat esiintymään, on ratkaiseva historia. Jollei vaatimusten „toteutettavuudella” ymmärretä sitä, miten ne vastaavat yleensä yhteiskunnallisen kehityksen etuja, vaan sitä, miten ne vastaavat taloudellisten ja poliittisten olojen kyseistä suhdannetta, niin sellainen kriteeri olisi aivan väärä, kuten Kautsky on sen vakuuttavasti osoittanut polemiikissaan Rosa Luxemburgia vastaan, joka sanoi, ettei Puolan itsenäisyysvaatimus ole (Puolan työväenpuolueen) „toteutettavissa”. Kautsky vetosi silloin (ellei muistimme petä) esimerkkinä siihen Erfurtin ohjelman vaatimukseen, jossa sanotaan, että virkamiehet on kansan valittava. Tämän vaatimuksen „toteutettavuus” on nykyisessä Saksassa enemmän kuin epäilyttävää, mutta kukaan sosialidemokraateista ei ole kehoittanut rajoittamaan omia vaatimuksiaan nykyhetken ja nykyolojen mahdollisuuksien ahtailla puitteilla.

Edelleen, mitä tulee 4:nteen pykälään, niin periaatteessa ei kukaan vastustane sitä, että sosialidemokraattien on välttämättä asetettava vaatimus kaikkien maaorjuudellisen riippuvaisuuden jätteen hävittämisestä. Kysymyksenalaiseksi jäänee vain tämän vaatimuksen sanamuoto ja sitten sen laajuus, t.s. sisällytetäänkö siihen esimerkiksi vaatimus toimenpiteistä, jotka poistaisivat sen talonpoikain *tosiasiallisen* veropäivätyöriippuvaisuuden, mikä talonpoikain maista vuonna 1861 leikatuilla palstoilla (otrezkoilla) on luotu? Meidän käsityksemme mukaan tämä kysymys on ratkaistava myönteisesti. Kirjallisuus on täysin todennut, miten ääretön merkitys on veropäivätyö- (työllämaksuun perustuvan) talouden tosiasiallisella jatkumisella ja miten tavattomasti tämä jatkuminen viivästyttää yhteis-

kunnallista kehitystä (ja kapitalismin kehitystä). Tietysti kapitalismin kehitys vie ja johtaa loppujen lopuksi „itsestään, luonnollista tietä” näiden jätteiden poistamiseen, mutta ensinnäkin nämä jätteet ovat poikkeuksellisen lujia, joten ei saa luottaa niiden nopeaan syrjäytymiseen, ja toiseksi — ja se on tärkeintä — „luonnollinen tie” ei merkitse muuta, kuin *tosiasiallisesti* maahan sidottujen (työllämaksun y.m. ansiosta) ja tilanherrojen orjuuttamien talonpoikien menehtymistä. On ymmärrettävää, etteivät sosialidemokraatit voi näissä oloissa sivuuttaa vaikenemalla tätä kysymystä ohjelmassaan. Meiltä kysytään: millä tavalla tämä vaatimus voitaisiin toteuttaa? Mielestämme siitä ei tarvitse ohjelmassa puhua. Tämän vaatimuksen toteuttaminen (mikä riippuu talonpoikaiston vallankumouksellisten aineiden voimasta, samoin kuin melkein kaikkien tämän osan vaatimusten toteuttaminen) vaatii tietysti sitä, että paikallisia oloja käsittelevät kaikinpuolisesti paikalliset valinnalliset talonpoikaiskomiteat — niiden aateliskomiteain asemesta, jotka suorittivat oman „laillisen” rosvouksensa 60-luvulla; ohjelman demokraattiset vaatimukset määrittelevät riittävästi ne demokraattiset instituutiot, joita sitä varten tarvittaisiin. Se olisi juuri sitä „agraarisuhteiden radikaalista tarkistamista”, josta „Työn vapautus” ryhmän ohjelmassa puhutaan. Kuten edellä jo huomautettiin, me hyväksymme periaatteessa tämän kohdan „Työn vapautus” ryhmän ohjelmaluonnoksesta ja haluaisimme vain (1) mainita ennakkolta ehdot, joilla proletariaatti voi taistella talonpoikain luokkaetujen puolesta; (2) määritellä tarkistuksen *luonteen*: maaorjuudellisen riippuvaisuuden jätteiden hävittäminen; (3) esittää vaatimukset konkreettisemmin. — Aavistamme etukäteen vielä erään vastaväitteen: otrezka-maita y.m. koskevan kysymyksen tarkistus on johtava siihen, että nämä maat palautetaan talonpojille. Sehän on selvä. Mutta eikö se lujita pienomistusta, pientä parsellia? voisivatko sosialidemokraatit toivoa kapitalistisen suurtalouden, jota ehkä harjoitetaan talonpojilta rosvotuilla mailla — vaihtamista pientalouteen? Sehän olisi *taantumuksellinen* toimenpide! — Vastamme: suurtalouden vaihtaminen pientalouteen on epäilemättä taantumuksellista eikä meidän pidä puoltaa sitä. Mutta käsiteltävänä olevan vaatimuksenhan *edellyttää* päämäärä — „maaorjuudellisen riippuvaisuuden jätteiden hävittäminen” — se ei siis voi

johtaa suurtalouksien pirstoutumiseen; se koskee ainoastaan vanhoja, olemukseltaan puhtaasti veropäivätyöluontoisia talouksia — ja *niihin verrattuna* kaikista keskiaikaisista rajoituksista vapaa talonpoikaistalous (vrt. 3. kohtaa) *ei ole taantumuksellista, vaan edistyksellistä*. Rajalinjan vetäminen ei tässä ole tietenkään helppoa, — mutta emmehän me yleensä luule, että jokin ohjelmavaatimuksistamme olisi „helposti” toteutettavissa. Meidän asiamme on viitoittaa peruseriaatteen ja perustehtävien, ja yksityiskohdista osaavat kyllä pitää huolta ne, jotka joutuvat käytännössä ratkaisemaan näitä tehtäviä.

Tarkoituksiperänsä kannalta viimeinen kohta pyrkii samaan kuin edellinenkin: taisteluun kaikkia (Venäjän maaseudulla niin runsaita) *esikapitalistisen tuotantotavan* jätteitä vastaan. Kuten tunnettua, talonpoikainen maanvuokraus Venäjällä on sangen usein vain veropäivätyösuhteiden jatkumisen verhona. Tämän viimeisen kohdan idean olemme lainanneet Kautskylta, joka, viitattuaan siihen, että Irlantiin nähden jo Gladstonen liberaalinen hallitus vei vuonna 1881 läpi lain, joka oikeuttaa tuomioistuimen alentamaan ylettömän korkeita vuokramaksuja, liitti toivottavien vaatimusten joukkoon tällaisen: „Kohtuuttomien vuokramaksujen alentaminen tätä tarkoitusta varten muodostettujen tuomioistuinten toimesta” (Reduzierung übermässiger Pachtzinsen durch dazu eingesetzte Gerichtshöfe). Venäjällä se olisi erittäin hyödyllistä (tietenkin ehdolla, että tällaiset tuomioistuimet järjestetään demokraattisesti) veropäivätyösuhteiden poistamisen mielessä. Mielestämme tähän voitaisiin yhdistää vaatimus koronkiskuruutta koskevien lakien ulottamisesta orjuuttavia sopimuksia koskeviksi: Venäjän maaseudulla velkaorjuus on niin äärettömän kehittyntä, se painaa niin raskaasti *työläisenä esiintyvää* talonpoikaa, jarruttaa yhteiskunnallista edistystä niin äärettömästi, että taistelu sitä vastaan on erikoisen välttämätöntä. Eikä jonkin sopimuksen orjuuttavan, koronkiskurimaisen luonteen toteaminen ole tuomioistuimelle tietystikään sen vaikeampaa, kuin vuokramaksun kohtuuttomuuden toteaminen.

Yleensä esittämillämme vaatimuksilla on mielestämme kaksi perustavoitetta: 1) hävittää pois kaikki *esikapitalistiset*, maaorjuudelliset instituutiot ja suhteet maaseudulta (lisäys näihin vaatimuksiin on ohjelman käytännöllisen osan ensimmäisessä osastossa); 2) antaa luokkataistelulle

maaseudulla avonaisempi ja tietoisempi luonne. Arvelemme, että juuri näiden periaatteiden pitää olla ohjeena sosialidemokraattista „agraariohjelmaa” varten Venäjällä — on eristytävä päättävästi niistä maaseudulla tapahtuvan luokkataistelun *siloittamis*pyrkimyksistä, joita Venäjällä on niin runsaasti. Vallitseva liberaalis-narodnikkilainen suuntaus on luonteeltaan juuri tällaista, mutta samalla kun torjumme jyrkästi sen (niinkuin onkin tehty „Liitteessä Venäjän sosialidemokraattien selostukseen Lontoon kansainväliselle kongressille”) ei pidä unohtaa sitä, että meidän on erotettava narodnikkilaisuuden vallankumouksellinen sisältö. „Mikäli narodnikkilaisuus on ollut vallankumouksellista, t.s. esiintynyt säätyläis-byrokraattimaista valtiota ja sen tukemia barbaarimaisia kansanjoukkojen riiston ja sorron muotoja vastaan, sikäli sen on pitänyt vastaavin muutoksin kuulua ainesosana Venäjän sosialidemokratian ohjelmaan” (Axelrod: „Kysymykseen nykyisistä tehtävistä ja taktiikasta”, s. 7). Venäjän maaseudulla nykyään punoutuvat toisiinsa luokkataistelun kaksi perusmuotoa: 1) talonpoikaiston taistelu etuoikeutettuja maanomistajia vastaan ja maaorjuuden jätteitä vastaan; 2) muodostuvan maaseutu-proletariaatin taistelu maaseudun porvaristoa vastaan. Sosialidemokraateille on tämä jälkimmäinen taistelu tietysti merkitykseltään tärkeämpää, mutta heidän on välttämättä tuettava edellistäkin taistelua, *mikäli se ei ole ristiriidassa* yhteiskunnallisen kehityksen intressien kanssa. Ei ole satuma, että talonpoikaiskysymyksellä on ollut ja on niin suuri sijansa Venäjän yhteiskuntapiireissä ja Venäjän vallankumousliikkeessä: tämä seikka kuvastaa vain sitä, että edelliselläkin taistelulla on yhä suuri merkitys.

Lopuksi on torjuttava ennakolta eräs mahdollinen väärinkäsitys. Olemme puhuneet „vallankumouskutsusta”, jonka sosialidemokratia antaa talonpojille. Eikö se merkitse voimien hajoittamista, vahingoita tarpeellista voimien keskittämistä työhön teollisuusproletariaatin keskuudessa? Ei lainkaan; Venäjän *kaikki* sosialidemokraatit tunnustavat tuollaisen keskittämisen välttämättömäksi, se on osoitettu sekä „Työn vapautus” ryhmän ohjelmaluonnoksessa vuonna 1885 että lentokirjasessa „Venäjän sosialidemokraattien tehtävät” vuonna 1898. Ei siis ole kerrassaan mitään syytä pelätä sitä, että sosialidemokraatit alkaisivat hajoittaa voimiaan. Eihän ohjelma ole ohjekirjelmä: ohjelman on oltava

koko liikettä käsittävä, mutta käytännössä joudutaan tietysti asettamaan etutilalle milloin mikin liikkeen puoli. Kukaan ei ryhdy kiistämään sitä, että ohjelmassa on puhuttava ei ainoastaan teollisuustyöläisistä, vaan myös maatyöläisistä, vaikka samaan aikaan kukaan Venäjän sosialidemokraateista ei ole edes aikonutkaan kehoittaa tovereita menemään maaseudulle nykyisen asiointilan vallitessa. Mutta työväenliike sinänsä, uurastuksistamme huolimattakin, johtaa kiertämättä demokraattisten aatteiden leviämiseen maaseudulla. „Taloudellisten intressien pohjalla tapahtuva agitaatio johtaa sosialidemokraattiset kerhot kiertämättömästi välittömään kosketukseen tosiasioiden kanssa, jotka osoittavat havainnollisesti teollisuusproletariaattimme ja talonpoikaisjoukkojen intressien mitä kiinteimmän solidaarisuuden” (Axelrod, ib., s. 13), ja senpä vuoksi „Agrarprogramm”** (mainitussa mielessä se ei tietenkään ole tarkasti ottaen lainkaan mikään „agraariohjelma”) on Venäjän sosialidemokraateille tuiki tarpeellinen. Propaganda- ja agitaatiotyössämme joudumme alinomaan kosketuksiin talonpoika-työläisten kanssa, t.s. sellaisten tehdastyöläisten kanssa, jotka ovat säilyttäneet yhteytensä maaseutuun, joilla on siellä omaisia, perhe ja jotka käyvät siellä. Lunastusmaksu-, yhteistakuu-, vuokramaksukysymykset kiinnostavat myötäänsä elävästi jopa pääkaupunkilaisyöläistäkin (puhumattakaan enää esimerkiksi Uralin työläisistä, joiden keskuuteen sosialidemokraattinen propaganda ja agitaatio on niin ikään alkanut levitä). Jättäisimme velvollisuutemme täyttämättä, elleimme pitäisi huolta siitä, että annetaan täsmälliset menettelyohjeet maaseudulle joutuville sosialidemokraateille ja tietoisille työläisille. Ja sitten, ei saa unohtaa maaseudun sivistyneistöäkään, esimerkiksi kansakoulujen opettajia, jotka ovat sekä aineellisesti että henkisesti niin poljetussa asemassa ja joutuvat niin läheltä seuraamaan ja omakohtaisesti tuntemaan kansan oikeudettomuuden ja sorron, ettei voi olla mitään epäilystä siitä, että (liikkeen kasvaessa edelleen) myötätunto sosialidemokratismia kohtaan tulee leviämään heidän keskuuteensa.*

Näin siis Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen ohjelman pitää mielestämme muodostua seuraavista aines-

* — *ibidem*, samassa paikassa. *Toim.*

** — „Agrariohjelma”. *Toim.*

osista: 1) Venäjän taloudellisen kehityksen perusluonteen osoittaminen; 2) kapitalismin kiertämättömän seurauksen: kurjuuden kasvun ja työläisten suuttumuksen voimistumisen osoittaminen; 3) proletariaatin luokkataistelun osoittaminen liikkeemme perustaksi; 4) sosialidemokraattisen työväenliikkeen lopullisten päämäärien osoittaminen — viittaus sen pyrkimykseen valloittaa poliittinen valta näiden päämäärien toteuttamiseksi, — liikkeen kansainvälisen luonteen osoittaminen; 5) sen osoittaminen, että luokkataistelulla on välttämättä oltava poliittinen luonne; 6) sen osoittaminen, että venäläinen absolutismi, joka edellyttää kansan oikeudettomuutta ja sortamista ja suojelee riistäjiä, on pahimpana haittana työväenliikkeelle, ja siksi poliittisen vapauden valloittaminen, joka on välttämätöntä myös koko yhteiskunnallisen kehityksen etujen kannalta, onkin puolueen lähimpänä poliittisena tehtävänä; 7) sen osoittaminen, että puolue tulee kannattamaan kaikkia puolueita ja väestökerroksia, jotka taistelevat absolutismia vastaan, että se tulee taistelemaan hallituksemme demagogisia vehkeilyjä vastaan; 8) luetellaan tärkeimmät demokraattiset vaatimukset — ja sitten 9) vaatimukset työväenluokan hyväksi ja 10) vaatimukset talonpoikain hyväksi selittäen näiden vaatimusten yleistä luonnetta.

Tajuten täydellisesti, miten vaikea tehtävä on antaa ohjelmalle täysin tyydyttävä sanamuoto neuvottelematta siitä useampaan kertaan tovereitten kanssa, katsomme kuitenkin välttämättömäksi käydä käsiksi tähän asiaan, arvelen, että sitä ei saa enää lykätä (edellä esitettyjen syiden takia), ja toivossa, että meitä tulevat siinä auttamaan niin kaikki puolueen teoretikot (ja heistä ensimmäisinä „Työn vapautus” ryhmän jäsenet) kuin myös kaikki käytännöllisesti toimivat sosialistit Venäjällä (eivätkä yksin sosialidemokraatit: meistä olisi erittäin toivottavaa kuulla toistenkin puolueeryhmien sosialistien mielipiteitä, emmekä me kieltäytyisi julkaisemasta heidän lausuntojaan) sekä kaikki tietoiset työläiset.
